

Megjegyzések

az alapjövedelemmel kapcsolatos Fellner-tanulmányhoz

Alapjövedelmet adni állampolgári jogon? Van ebben bizonyos ráció. Hiszen minden dolgozó ember hozzájárult annak a termelő kapacitásnak a kiépítéséhez, amelyen ma dolgoznak, akiknek munkájuk van. Fel lehet ezért fogni egyfajta „osztalékként” is az alapjövedelmet... De vajon mindenki tényleg hozzájárult ehhez?

„...A magyar közgondolkodás a XXI századi tudásgazdaság kiépítésére teljesen alkalmatlan.”

A tanulmánynak ezzel az egyik záró mondatával sajnálatos módon, nagyjából egyet kell értenünk. Azonban, hogy ez miért van így, mélyebb **elemzésre szorulna**. Mert ezen elemzés hiányában az alapjövedelem nem segít a magyar helyzeten. Az a kritikus politikai szemléletmód, ahogy tisztelt szerzőnk fogalmaz, nem pótolja az alaposabb elemzést.

Példa: a munka alapú társadalom értelmezése. Önmagában az a jelszó véleményem szerint helyes, hogy „aki nem dolgozik, ne is egyék.” De, csak akkor, ha nem csupán az alacsony hozzáadott értékű, kétkezi munkát tekintenénk munkának, hanem a tanulást is annak vennénk.... Szerzőnk nagyon szépen modellezi, hogy miként szorítaná ki a segély az alacsony hatékonyságú munkavállalást. Ez azonban csak absztrakt modell. Korántsem biztos, hogy valóban arra ösztönözne, hogy továbbképzéssel magasabb hatékonyságú munkavállalásra igyekezzenek azok, akiket ez érint. Nagyon is lehetséges, hogy az eddigi munkakerülő élet finanszírozására törekednének, ha az alapjövedelem a minimális megélhetéshez elég lenne.

Ez pedig nem lehet cél. Ember-létünk meghatározó vonása az alkotó munka. Természetesen az nagyszerű eredmény, hogy a nagyon nehéz munkákat elvileg a technikai fejlődés levette az emberek válláról. De azt, hogy ezek után semmittevésből is meg lehessen élni, nem célszerű célul tűzni.

Mert az valóban már-már tény, hogy nem lesz szükség egy csomó munkáskézre a hagyományos területeken. De annál nagyobb szükség lenne számos szolgáltatási területen, oktatás, egészségügy, kutatás. Persze, ezekhez az egyes területeken meglévő lemaradásaink miatt több évtized megfeszített, céltudatos munkájára lenne szükség. Az általános műveltségi, képzettségi szint emelése idő- és pénzigényes. Mindenek előtt a társadalmi légkör megváltozását előfeltételezné. Hiszen igaz, hogy más morális attitűdöt tételez fel a humán szolgáltatások jó része, mint ami most általános. Ennek fejlesztése (ifjúsággal való törődés, média-kommunikáció) kulcskérdés. Nyilván lassan változik, türelmes, ciklusokon túlívelő intézményi munka kellene hozzá. És olyan politikai vezetés, amely ebben mértékadó...

Van azonban az alapjövedelemnek társadalmi méretekben egy sokkal jobb helyettesítője, amihez máris hozzá lehetne fogni.

Feltételezve, hogy egy idő múlva a munkáskezek iránti szükséglet csökkenni fog – noha ma a jó szakmunkásokból is hiány van még – , talán érdemes lenne azon gondolkodni, hogy a hagyományos élet- és családformához való visszatérés lehetséges lenne -e, ha esetleg akár csak időszakosan is. Már az is jelentősen csökkentené a munkapiaci túlkínálatot, ha a nők egy időre kivonulhatnának a

munkaerő piacról. (Ez természetesen bizonyos mértékig már ma is lehetőség, hála a magyar rendszer nagyvonalúságának.) Annak szélesebb körűvé tétele, hogy a nők otthon maradva, **gyermeket nevelhessenek, de nem feltétlenül férjük függvényeként**, csak nagyvonalúbb pénzbeli juttatás esetén lenne lehetséges. Az a többlet-jövedelem beinjekciózása a gazdaságba, amit az alapjövedelem jelentene, így tehát nem egészen „munka nélkül”, hanem célzottan, az otthoni munka megbecsülésével keletkezne. **Hiszen nincs fontosabb munka**, mint a gyermeknevelés és a társadalom építő sejtjének, *a családnak az összetartása!* Egyébként, van ilyen javaslat a HISZÜK mozgalom kereteiben is! Igen, de ha nem is pontosan azt támogatnánk, mégis, mindenképpen, a családközpontú női életpályát támogatni szeretnénk.

Szinte hallom is a felháborodott hangokat: Hova akar ez a szerző visszatérni? Micsoda retrográd szöveg!!

Talán nem kell életutam ismeretében bizonygatnom, hogy **a női emancipáció nagy híve vagyok**.

Semmiképp nem azt gondolom, hogy az lehetne a célunk, hogy „A nőknek vissza a fakanálhoz!” *A nők műveltségének magas szintje nagy segítség lehet a gyermekek okos nevelésében.* Tehát, igenis cél, hogy a nők tanuljanak! Nem veszteség, ha hosszabb rövidebb ideig, vagy akár további életükben szakmai képzettségük ellenére, elsősorban a családjuknak élnek. EZ NEM VESZTESÉG! Csak idézzük fel az egyik legnagyobb magyar közgazdász, Heller Farkas életét, akit testvéreivel együtt, édesanyja, Bolberitz Georgina, gyakorlatilag hosszú ideig maga tanított, otthon. Akadémikus férje mellett élve, *két akadémikust* nevelt fiaiból, s a harmadik is kiváló szakember lett...

Úgy gondolom, hogy a mai világban a *részmunkaidő* terjesztésével, a nők későbbi hasznos élettevékenységének lehetővé tételével kellene biztosítani adott esetben a társadalmi jövedelem-termelő folyamatokba a visszakapcsolódást. Ehhez a szisztematikus továbbképzési lehetőségeknek is rendelkezésre kell állnia, hogy az adott esetben középkorú nőként munkát vállalni akaró személyek ne maradjanak nagyon le a folyamatosan munkát végző társaiktól, illetve a férfaitól. De nagyobb szerepet kell adni az önkéntességnek is. NEM VESZTESÉG az ilyen munka sem!!!

Természetesen, mindehhez alapvető változásokra lenne szükség a társadalom teljes szerkezetében. Fel kellene hagyni az olyan utilitarista szervezéssel, hogy a tanároknak is majd' egész évben napi 8 órát kelljen dolgozniuk, s hogy minden gyereknek a közösségekben kelljen töltenie az életét, reggeltől estig, szinte már óvodás kortól... Ez legyen lehetőség – de nem kényszer... Nem találok ideálisnak a majd' hogy nem kibuc-jellegű nevelést a társadalomban. Különösen nem, általánosan kötelező modellként.

Egészen más annak a gyerekek az élete, akit otthon szerető szülő vár, rendes ebéddel, odafigyeléssel. Higgyék el, nem elmaradottságomat jelzi, hogy a főzés és ruhajavítás, rendbetartás dicséretét zengem. A fenntartható világnak ezek mind fontos elemei lehetnek. Most, a pandémia nagyon sok példát adott ezek hasznosságára. Hogy ez nem érdeke a profit orientált vállalkozóknak, akik a minél nagyobb forgalomban érdekeltek, még ha társadalmi pazarlással jár is? Hát azt el kell döntenie, hogy mi a célfüggvény, *ki írja azt meg a társadalom számára...* Ha fenntartható világot akarunk, gátat kell szabni a pazarlásnak...

Tisztában vagyok, hogy számos intézkedésnek célja volt a társadalom alacsonyabb jövedelmű részeinek, kisebbségeinek felemelése is. Járjon óvodába és iskolába a roma gyermek, mert másképp

nem lehet a társadalom hasznos polgára. De a fiatal generációk engedelmes állampolgárrá nevelésének azt a formáját, amely szinte lehetetlenné teszi a Bolberitz Georgínák működését, nem tartom jónak.

Fontos része e projektnek, hogy a gyermeket nevelő és taníttató szülők a nyugdíjukban is érzékeljék e tevékenység hasznosságát.

Miből lesz minderre pénze az államnak? Ez persze az alapjövedelem esetén is kérdés. Feltehetően a fogyasztási adókból és a társasági adókból... Nem lehet elkerülni a vállalati gazdálkodás gondosabb pénzügyi- számviteli áttekintését. Mégis csak megdöbbentő, hogy a reklámokat költségként kezelő vállalatok, multik, végül is velünk, fogyasztókkal fizettetik meg e költség-típusokat és azt is, amire rá akarnak beszélni. És az is megvizsgálandó, helyes-e, hogy a párt-támogatásokra korlátlan pénzadományokkal a nagy multi cégek hozzájárulhatnak olyan demokratikusnak mondott berendezkedéshez, amely alkalmas e lobbik érdekeinek képviseletére...

Vagyis, van mód ésszerűen jövedelmet pumpálni a gazdaságba, de igenis, *tevékenységért cserébe*. Ez nem feltétlenül állampolgári joggal járna, hanem a társadalom számára hasznos tevékenységet jutalmazna.

Bp, 2021. szeptember 1.

Botos Katalin